

ეკონომიკური ციკლები და ცხოვრების დონე საქართველოში

მაია შევარდენიძე
სტუდ-ს დოქტორანტი

რეზიუმე

თანამედროვე სამყაროში, გლობალიზაციის პირობებში, ფაქტურად ყველა ქვეყანა განიცდის ციკლურ ეკონომიკურ რყევებს. ამ ციკლების ზუსტი პროგნოზი თითქმის შეუძლებელია, რადგანაც ყოველი მათგანი განსხვავებული და უნიკალურია. თუმცა მათ საერთო ნიშნები და ბუნება აქვთ.

ციკლები ძირითადად, განისაზღვრება როგორც მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) და დასაქმების ცვალებადობა, მაგრამ პარალელურად იცვლება სხვა ეკონომიკური ცვლადებიც - მოხმარება, ინვესტიცია, ინფლაცია და ა.შ. როდესაც რეცესია იწყება, მშპ-ს მოცულობა მცირდება, ხოლო უმუშევრობა იზრდება. რაც პირდაპირ აისახება ადამიანების ცხოვრების დონეზე. ცხოვრების დონე გულისხმობს მოსახლეობის უზრუნველყოფას მატერიალური, სულიერი, სოციალური დოვლათითა და საცხოვრებელი პირობებით.

საქართველოში სხვადასხვა პოლიტიკური და ეკონომიკური კრიზისების შედაგად გამოწვეული უმუშევრობის და სიღარიბის შედეგები ჯერ კიდევ არ არის აღმოფხვრილი. მოსახლეობის ცხოვრების დონე ნელი ტემპებით იზრდება და ჯერ შორს არის სასურველი დონისა და ხარისხისაგან.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკური ციკლები, ცხოვრების დონე, მთლიანი შიდა პროდუქტი.

ECONOMIC CYCLES AND LIVING STANDARDS IN GEORGIA

Maia Shevardenidze
Doctorant of GTU

RESUME

In the modern world, in the context of globalization, virtually every country is experiencing cyclical economic fluctuations. Accurate prediction of these cycles is almost impossible because each of them is different and unique. However, they have common features and nature.

Cycles are mainly defined as the variability of gross domestic product (GDP) and employment, but at the same time other economic variables change - consumption, investment, inflation, etc. When the recession starts, the volume of GDP decreases and unemployment increases. Which directly affects people's standard of living. The standard of living means providing the population with material, spiritual, social wealth and living conditions.

The consequences of unemployment and poverty caused by various political and economic crises in Georgia have not yet been eliminated. The standard of living of the population is growing at a slow pace and is still far from the desired level and quality.

Key words: Economic cycles, standard of living, Gross Domestic Product.

* * * *

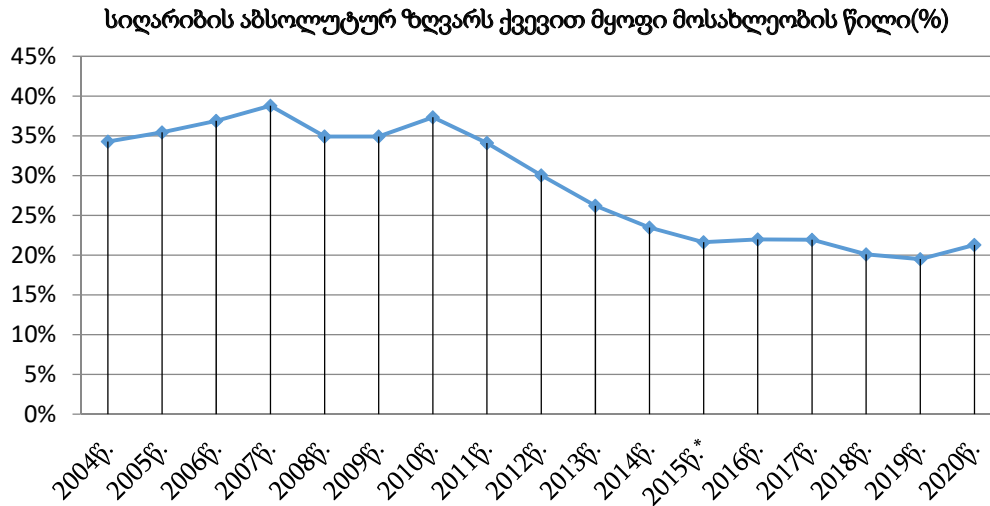
მსოფლიო ბაზრების მზარდმა ინტეგრაციამ ქვეყნების უმეტესობა ერთმანეთზე დამოკიდებული გახადა. შესაბამისად საქართველოს მცირე ეკონომიკისთვის, გლობალიზაციის პირობებში, კრიზისული მოვლენების მიზეზები ძირითადად საგარეო და პოლიტიკური ხასიათისაა. სურსათსა და საწვავზე მაღალი მსოფლიო ფასები ხელს უწყობს ექსპორტიორი ქვეყნების სავაჭრო ბალანსის გაუმჯობესებას. საქართველო, კი როგორც წმინდა იმპორტიორი ქვეყანა, არსებული დეფიციტის დასაფარად მიმართეს დაფინანსების გარე წყაროებს, ძირითადად კრედიტებს. რითაც კიდევ უფრო დამოკიდებული ხდება დანარჩენ მსოფლიოზე. რასაც დაემატა კორონა ვირუსის პანდემიის გამო შექმნილი კრიზისიც.

საქართველოში ჯერ ვერ შეიქმნა საკმარისი ახალი სამუშაო ადგილები, უმუშევრობა 18%-ზე მეტია და მოსახლეობის 21%-ზე მეტი სიღარიბის აბსოლუტურ ზღვარს ქვემოთ იმყოფება. 2018-2019 წლებში ამ მონაცემების კლების ტენდენცია შეიმჩნეოდა, თუმცა 2020 წლიდან ისევ გაიზარდა ეს სავალალო სტატისტიკა. ქვემოთ მოცემული გრაფიკი აგებულია საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით (ნახ.1).

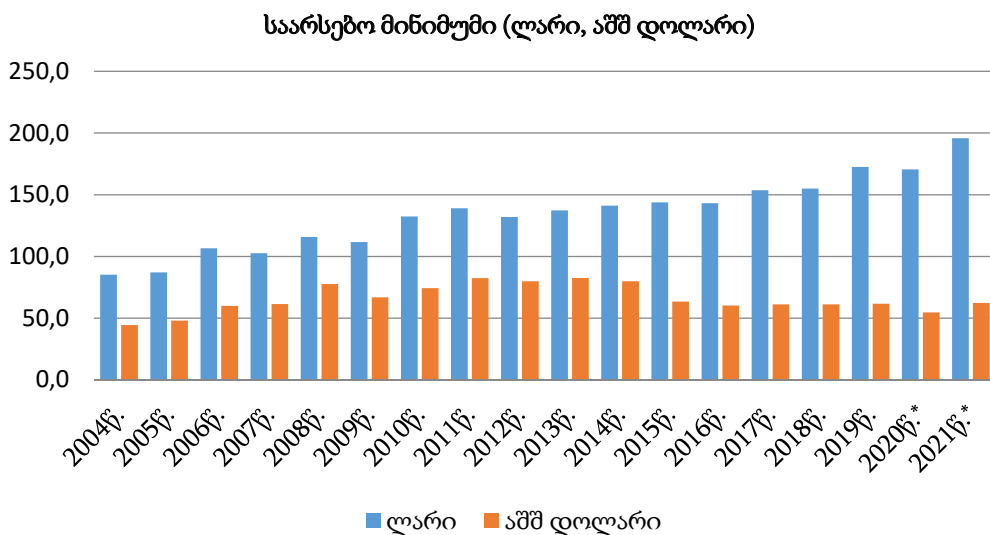
ცხოვრების დონე დამოკიდებულია სხვადასხვა ფაქტორებზე, როგორცაა: ეკონომიკური, პოლიტიკური, სოციალური, ისტორიული, ეროვნული, ბუნებრივი პირობები. მათ შორის მთავარია მოსახლეობის შემოსავლები, დანახარჯები, დასაქმების დონე, სიღარიბე, ინფლაცია და სხვ.

საქართველოში საარსებო მინიმუმი წლების განმავლობაში მცირედით იზრდებოდა. საშუალო მომხმარებლის საარსებო მინიმუმი 2004 წელს 85 ლარი იყო (44,45 აშშ დოლარი), მიმდინარე წელს 195 ლარია (59,41 აშშ დოლარი), მაგრამ მუდმივად მზარდი ფასებისა და ლარის მსყიდველუნარი უნარის შემცირების გამო მოსახლეობის უმეტესობა მხოლოდ ელემენტარული პირველადი მოხმარების საგნებს და კვების პროდუქტებს ყიდულობს (ნახ.2).

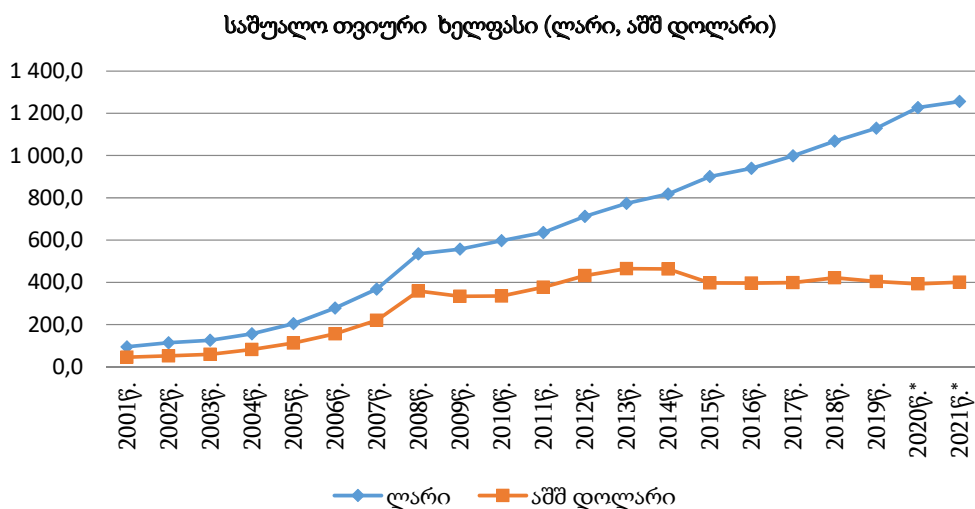
ეკონომიკაში ცხოვრების დონე დამოკიდებულია საქონლისა და მომსახურების წარმოების უნარზე.

ნახ.1. საქართველოში სიღარიბის ზღვარს ქვევით მყოფი მოსახლეობის წილი 2004-2020წწ.

ნახ.2. საქართველოში საარსებო მინიმუმის სტატისტიკური მონაცემები 2004-2021წწ.

ნახ.3. საქართველოში დასაქმებულთა საშუალო თვიური ნომინალური ხელფასი, 2001-2021წწ.

მთავრობის პოლიტიკას მრავალი გზით შეუძლია ეკონომიკურ ზრდაზე ზეგავლენის მოხდენა: პოლიტიკური სტაბილურობის შენარჩუნებით, უცხოური ინვესტიციების ხელშეწყობით, თავისუფალი ვაჭრობის უფლების გაცემით, განათლების სისტემის გაძლიერებით, ახალი ტექნოლოგიების განვითარებითა და მეცნიერული კვლევების ხელშეწყობით.

ეკონომიკური კეთილდღეობა და ცხოვრების დონე სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვაა. მსოფლიოს უმდიდრეს ქვეყნებში საშუალო შემოსავალი, ბევრად მეტია, ვიდრე ღარიბ ქვეყნებში. მაგალითად 2021 წელს საშუალო ხელფასი შვეიცარიაში 6244 აშშ დოლარია, კუბაში კი - 30 აშშ დოლარი. ჩვენს მეზობელ ქვეყნებში: თურქეთი - 961 აშშ დოლარი, რუსეთი - 788 აშშ დოლარი, სომხეთი - 378 აშშ დოლარი, აზერბაიჯანი - 346 აშშ დოლარი.

საქართველოში საშუალო თვიური ხელფასი საქსტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემების მიხედვით 1256 ლარია (400 აშშ დოლარი). გრაფიკზე კარგად ჩანს, რომ ხელფასი ლარში იზრდება, მაგრამ დოლარში არ იზრდება. შესაბამისად ადამიანები გაზრდილი მოთხოვნების და უმეტესობა კი საკრედიტო ვალების გამო საზღვარგარეთ ეძებს მაღალ ანაზღაურებას და ემიგრაციაში მიდის. იქიდან ფულადი გზავნილებით ეხმარება ოჯახს (ნახ.3).

ზემოთ აღნიშნული პრობლემები გრძელდება ბოლო 30 წლის განმავლობაში. სწორედ ამ პერიოდში განვითარდა და კარგ შედეგებს მიაღწია თურქეთის ეკონომიკამ, ხოლო ჩინეთი სწრაფად და მასშტაბურად გამოვიდა სიღარიბიდან და ყველაზე სწრაფად მზარდი ეკონომიკა აქვს.

ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებისათვის სწორი პროგნოზებია საჭირო. სადაც გავითვალისწინებთ მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანის ეკონომიკური განვითარების შედეგებს და დიდ ყურადღებას მივაქცევთ მეზობელ ქვეყნებში განვითარებულ მოვლენებს. გვექნება ინდივიდუალური მათემატიკური მოდელი საქართველოსთვის, რომლითაც გამოვითვლით ეკონომიკური ციკლების სავარაუდო მოძრაობას და მზად ვიქნე-

ბით დიდი და პატარა ეკონომიკური შოკებისთვის.

ეკონომიკაში არსებობს მრავალი თეორია, რომლებიც პრეტენზიას აცხადებენ ეკონომიკური ზრდის ციკლურობის ახსნაზე. საერთო ჯამში, არსებობს თეორიების ორი დიდი ჯგუფი: პირველი აკავშირებს ციკლების არსებობას პოლიტიკასთან, დანარჩენი კი ძირითად აქცენტს ეკონომიკურ საკითხებს ანიჭებს. თუმცა არ შექმნილა ისეთი მათემატიკური მოდელი, რომელიც ყველა საფინანსო საქმიანობას ერთიანობაში განიხილავს. ეკონომისტები ხშირად საუბრობენ როგორ მოვახერხოთ მშპ-ს შევსება სხვა ახალი ინდიკატორებით, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც გახშირდა ეკონომიკური კრიზისები, საომარი მოქმედებები, კლიმატური კატაკლიზმები და სხვა ანომალური მოვლენები, მათ შორის კორონა ვირუსი.

მოსახლეობის კეთილდღეობის, ანუ ხალხის ცხოვრების დონე და განწყობა ჯაჭვურ რეაქციას იწვევს მთელი ქვეყნის ცხოვრებაზე და ეკონომიკურ გარემოზე. ამიტომ ეკონომიკის და სოციალური მდგომარეობის შეფასების მაჩვენებელთა სისტემაში ინფორმაციული უზრუნველყოფის ამაღლება ძალზედ მნიშვნელოვანია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. აბესაძე რ., 2013. მოსახლეობის ცხოვრების დონე, სიღარიბე და უმუშევრობა საქართველოში. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის შრომები. თბილისი, "სიახლე", ტ. 10.
2. გრეგორი მენქიუ, ეკონომიკის პრინციპები, ჰარვარდის უნივერსიტეტი, 2007
3. OECD (2019), Мониторинг стратегии развития МСП в Грузии на 2016-2020 годы, OECD Publishing, Paris.
4. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=GE>
<http://happyplanetindex.org/>
5. <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/48/tskhovrebis-done-saarsebo-minimumi>